

Published by the Armenian Evangelical Church - 152 East 34th Street, New York, N. Y.

Հատոր Զ.

Յուլիս 1, 1936

Թիւ 1

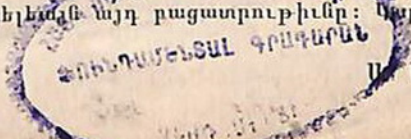
K. Bogharian

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆԻ ՏՆՂ

Մեր «Ճրագը» չի պլպլաց 1935ին: Հիգեբորդ հատորին վերջին հար լոյս տեսաւ 1934ի Գեկտմբերին: Անկէ առիկն, աւելի քան տասն մը. մեր «Ճրագը» «գրուանի տակ» դրինք: Ներկայ քիւով, որ վերջին հատորին առաջինը կը ներկայացնէ, իւրը լեցուն եւ պատրաստ պլպլուն, անգամ մըն ալ կը դնենք զայն իր չափաւորին վրայ: Գոհ պիտի ըլլանք եթէ հոս հոն, ուր որ կը հասնի «Ճրագը», անոր նշանակութիւնը «քայլ մը միայն տեսնելու» կարող կ'ըլլան այնպիսիներ որոնք իրենց կեանքի նամբուն վրայ մէզի եւ խաւարի մէջ կը խառնախառն յոգնած եւ յուսահատած:

Մեր բոլոր գրութիւնները արդիւնք են մէկ հիմնական հաւատքի—եւ փորձառական հաւատքի—քէ Աստուած բարի է եւ ամէն երեւոյթ՝ հոգեւոր եւ նիւթական տիեզերքին մէջ՝ բարի կամքի մը եւ նպատակի մը վկայութիւնն է: Մեր տեսակէտը, մեր փիլիսոփայութիւնը հիմնապէս, էապէս քրիստոնէական է—իրատես գաղափարապատկերի մը, եթէ նոյնիսկ անդժուածային հնչէ բացատրութիւնը: Մենք «լուսոյ որդի» ենք: Գիշերն հրաւեր մըն է մեզի աստղերը փնտռելու: Յամառ լուսախորհրդեան մը ծախում ենք: Ուստի լաւատես ենք: Եւ որովհետեւ լաւատես ենք, քէեւ համեստօրէն այլ համարձակօրէն, իրաւունք տուած ենք մենք մեզի խօսելու ընկերութեան մը որ առհասարակ, դժբաղդաբար, յոռետեսութեան ամպերով պաշարուած է:

Այսօր բացատրութիւն իսկ սակայն աւելորդ է անոնց համար որոնք կը կարդան «Ճրագը» որովհետեւ ամէն մէկը այն բոլոր գրութիւններէն, որոնք կը լեցնեն անոր էջերը, եւ որոնք անբացառ մեր անձնական ինքնատիպ փորձառութեանց են: Գիտողութեան արդիւնքն են, իր մէջ ունի արդէն լոկալային այդ բացատրութիւնը: Արդա՛ ու տես:

Ա. Ա. Գ.

ՈՍԿԻՒՆ ԱՌԱՎԸ

Ժողով գումարեցին բոլոր մետաղները: Հոն էին, ի մէջ այլոց, արծաթը, անաղը, պղինձը, երկաթը, ոսկին, ե ն.: Ամէնն ալ ան-
ղուսպ կը խօսէին ի րաց առեալ մէկն որ լուռ կը մնար:

Արծաթը խօսք առաւ եւ հնչական ձայնովը ըսաւ. «Ամէնուդ թա-
ղուհին ես եմ. թէ՛ դեղեցիկ, թէ՛ օգտակար, եւ թէ՛ արժէքաւոր»:

Երկաթը խոթոռեց իր սեւ երեսը եւ խրոխտ ձայնով մը բողոքեց
արծաթին սնապարծութեան դէմ: «Արժէք եւ օգտակարութիւն, կ'ը-
սէք—սկսաւ խօսիլ—ատոնց ասպացոյցը իմ ծառայութեանս մէջն է:
Կրակին կամ ջուրին մէջ եւ ամէն տեսակ ճնշումի տակ ո՞ր մէկերնիդ
կրնաք ցոյց տալ իմ տոկունութիւնս»:

Անաղը անմիջէջ խօսեցաւ իր «բաղմաթիւ ծառայութիւնները»
թո ելով մանրամասնօրէն մինչեւ որ միւսները ալ չի կրցին համբե-
րել եւ բռնի լռեցուցին դիմքը:

Պղինձը երբ ելաւ ծանրացաւ իր չէկ գոյնին ու վառ փայլին վը-
րայ: Յայտնապէս իր փորին ցաւը ոսկին էր: Եթէ չամէնար, «Ոսկին
ես եմ» պիտի ըսէր իրայց ոսկին ալ քովը նստած էր. հապա՛ եթէ լո-
ղօքէր...:

Կարգը երբ ոսկին եկաւ ամէն աչք անոր դարձաւ եւ ամէն ա-
կանջ լարուեցաւ անոր ճառը լսելու համար: Ոսկին սահայն չի խօ-
սեցաւ: Բողոք, պահանջք ասպարդիւն մնացին: Ոսկին յամառեցաւ
մնաց իր լուռութեանը մէջ:

Ոսկին ոսկի ըլլալը կը բաւէր. խօսքն ու պարծանքը աւելորդ
էր:

Ա՛հ, այդ է խնդրոյն ծուծը: Ոսկի՛ ըլլաւ... Երբ ոսկի ես, չես
խօսիր: Ոսկին երբ ոսկի է ալ ի՞նչու ըսէ, «Ես ոսկի եմ»: Ոսկին
էութիւնը՝ բացատրութիւն ու յայտարարութիւն անտեղի կ'ընէ:

Իսկական արժէքը միշտ լուռ է: Մարդիկ կը տեսնեն, իրայց ինք
ինքզինքը երբէք չի յայտարարեր: Ոսկին պէս է նաեւ արեւը, որ
միայն կը վառի եւ իր ճառագայթներովը կեանք կը բերէ աշխարհի:
Արեւը ինքզինքը չադարարեր (advertise): Իր էութիւնը, իր կո-
չումը, իր առաքելութիւնը յայտարարութեան պէտք չեն թողոր:
Նմանապէս աղամանղը, որուն արժէքը իր քնութեան մէջ է. միայն
կը պաղպայ առ իր սպիտակ եւ կապուտակ երանդովը:

Ան որ ճշմարտապէս քրիստոնեայ է պէտք չունի յայտարարելու
թէ քրիստոնեայ է. էապէս եւ ստուգապէս ըլլալն է խնդիրը: Ան որ
քրիստոնեայ է քրիստոնէարար կը խօսի, քրիստոնէարար կ'ըզայ,
քրիստոնէարար կը վարուի, կ'ապրի:

Ամէն առաքինութիւն ոսկիի նման է: Ան որ առաքինութեանց
պսակը կը կրէ իր ճակտին վրայ յայտարարութեան պէտք չունի:
Ի՞նչու ըսէ, «Տեսէք ես սանկ առաքինի եմ, նանկ առաքինի եմ»:
Պէտք չկայ եթէ իրաւամբ առաքինի է իսկ եթէ չէ, ոեւէ տեսակ յայ-
տարարութիւն առաքինութիւն չստեղծեր: Ան որ առատաձեռն է չը-
սեր, «Տեսէք ո՞րքան առատաձեռն եմ», հապա միայն իր առատաձեռ-
նութիւնը կ'ընէ: Ան որ Աստուծոյ ծառայ է միայն կը ծառայէ իր
Տիրոջը, խոնարհ եւ ինքնակորոյս հոգիով:

Հստ առակին, ան որ շատ կը խօսի ու կը յայտարարէ իր սնամե-
ջութեան մասին կասկած կ'ատեղծէ: Երբ պղինձը ոսկիի հովեր առնէ
վատաւ կրնաք ըլլալ թէ ոսկի չէ: Երկաթը չի կրնար ինքզինքը ոսկիի
տեղ քշել: Կրնայ շատ շատ ոսկեզօծեալ չապիկով մը ներկայանալ:
Լինքըն ըսաւ. «Քիչ մը ատեն քիչեր կրնանք խարել. իրայց ո՛չ ամէն
մարդ, ամէն ատեն»:

Եկէ՛ք, ոսկի ըլլալու ետեւէ ըլլանք, եւ ո՛չ թէ ոսկի ձեւաւալու:

Դաշնամուրը հողի չունի բայց հողեկան յատկութիւններ ունի: Մարդը հողի ունի բայց երբեմն ողբալիօրէն զուրկ է համանման յատկութիւններէ: Միտքս առաւով մը բացատրեմ:

Նստայ դաշնամուրին առջեւ եւ լեզուն փորձեցի: Որովհետեւ դաշնակահար մը չեմ մէկ մատս միջնորդը ըրի անոր եւ իմ միջեւ հաղորդակցութեան կապ մը հաստատելու համար: Անոր ճշմարտութիւնը փորձել ուզեցի: Հնչեցուցի ստեղնաշարին բամբ խաղերէն մէկը: «Հա, ըսի, սուտ մը խօսէ նայիմ»: Ու նորէն դպայ նոյն խաղին ստեղնամատին: Դարձեալ հնչեցոյց ց ճիշտ նոյն խաղը: Կրկին ու կըրկին դպայ նոյն ստեղնամատին եւ ամէն անգամ նոյն խաղը հնչեցուց: Վայրկեան մը երկուք դեղերեցայ ու նորէն դարձայ նոյն ստեղնամատին. նոյն խաղը, նոյն հնչումը ամէն անգամ: «Սուտ մը, ըսի, մէկ հատիկ սուտ մը»: Ո՛չ, ամէն անգամ ո՛չ եւ ո՛չ. երբէք չի ստեց: Ստեղնամատը իր դերին, իր կոչումին, իր ձայնին հաւատարիմ մնաց յամառօրէն, անայլալօրէն:

Փորձեցի ապա ուրիշ մը, եւ ապա ուրիշ մը, կրկին եւ կրկին. մատերս փոխեցի. արդիւնքը բնաւ չի փոխուեցայ: Ո՛չ մէկը ստեց: Ամէն մէկը իր ձայնը պահեց: Մէկը միւսին դէմ չի դաւեց. մէկը միւսին չի նախանձեցաւ. ոչ մէկը ինքն իրմէն դժգոհեցաւ, կամ դանդաղատեցաւ: Իւրաքանչիւր իրեն սահմանեալ դերը կատարեց հաւատարմաբար: Ամէն մէկը իր անկաշառելի անկեղծութիւնը պահեց:

Ապա եկաւ վարպետը եւ նստաւ դաշնամուրին առջեւ: Ու անոր մատները սկսան պարել ստեղնաշարին վրայ եւ զիւթական նուագ մը արտադրուեցաւ ձայներու ներդաշնակութեամբ: Գաղտնիքը: Գաղտնիքը իւրաքանչիւր խաղին բացարձակ անկեղծութիւնը: Իւրաքանչիւր ստեղնամատ իր դերը կատարեց անխաղախ միամտութեամբ:

Հաստատական խօսիմք: Այո՛, կամ մարդիկ որոնք դաշնամուրին ստեղնամատներուն պէս են. բացարձակապէս վստահելի, բացարձակապէս անկեղծ, միազոյն, եւ պարկեշտ, եւ անկաշառելի, եւ անփոփոխելի: Կշիռքնին բնաւ չեն խարդախեր: Թէ՛ այսօր արդար են եւ թէ՛ վաղը: Սիրոյ մէջ հաւատարիմ են: Իրենց խոստմանը տէր են: Չեն խարեր: Ճշմարտութիւնը մէկ լոյսով կը տեսնեն թէ՛ դիշեր թէ՛ ցորեկը: Յեղեղուիկ չեն: Ամեն հովէ չեն տարուիր: Իրենց համոզումները աւաղի վրայ չեն: Որ ատեն ալ որ մօտենաս իրենց, նոյն զգացումներովը կ'ընդունին քեզ: Օր մը պաղ օր մը տաք չեն: Օր մը չեն դովեր եւ օր մըն ալ չեն այլաներ: Չարը երբ ատեն, ամէն օր կ'ատեն: Ոչ մէկ ատեն չարին հետ կը սիրարանեն: Երբ բարին ընտրեն միշտ բարիին ընկեր կ'ըլլան: Սուտը եւ ճշմարտութիւնը պարագաներու խնդիր չէ իրենց համար: Ինչ որ սուտ է, սուտ է ամէն ատեն, եւ ինչ որ ճշմարիտ է, ճշմարիտ է թէ՛ նեղ օրուան մէջ թէ՛ հանգիստ օրուան մէջ:

Եւ ասանկ մարդոցմով կը շինուի Աստուծոյ Թագաւորութիւնը: Ասանկները կարելի կ'ընեն այն գործակցութիւնը որ միշտ արդիւնաբեր է, որ այնքան ներդաշնակ է որքան դաշնամուրին նուագը: Երկինքի նուագը երգը չէ, ոչ ալ տաւիղը ու քնարը, այլ համազործակցութիւնը որ այսպիսի մարդոց երկնային նպատակներու շուրջ:

ԱՂԲԵՐԱԿԻՆ ԱՌԱԿԸ

Օ՛հ շատ են բարեկամներս, թէ՛ հոգևոր թէ՛ անհոգի: Իրա՛ւ, Աստուած մարդիկը բրած է իր հոգիին բնակարանը թայց գէթ իր լեզուն չէ զրացած իր ձևույցը այն միւս գործերուն որոնց մէջ իր հոգին չի բնակիր: Երկինք եւ երկիր «Աստուծոյ փառքը կը պատմեն», ո՛ր յաճախ աւելի հաւատարմօրէն քան մարդիկ ընդհանրապէս:

Անհոգի բարեկամներէս մէկն է աղբերակը: Այն բոլոր աղբերակները որոնք ճանչցած եմ, որոնց ջուրը խմած եմ, զորս օրհնած եմ, սրտիս մէջ իրենց սեփական տեղը ունին, պիտի համարձակէի ըսել, նոյնիսկ այնքան բազմալի որքան մարդկային բարեկամներ:

Ատոնցմէ մէկուն, նորագոյնին, մտերմացայ ամառ մը, Վերմոնթի մայրատաներուն մէջ: Այս մէկն էր, լեռնակողի մը վրայ, վայրէ միջմայրի մը մէջ, անարուեստ խոռոչի մը խորը կ՛ըկտած աղբերակ մը, որուն ջուրերը բարակ առու մը կազմելով կ'իջնէին լեռան կողմն ի վար այնքան համբօրէն որքան արցունքը կ'իջնէ ալտերն ի վար կոյսի մը՝ որ իր յուզումը զսպել կ'ուզէ: Զո՛ւր... ո՛չ, յաւէտ լոյծ աղամանդ որ մոտրելով, բոլորելով կը դաժարագործէր լեռան կողմը պտղուն մանեակներով: Անդիմադրելի էր հմայքը այս աղբերակին, որուն վերեւ յաճախ նստած եմ ու երկար խոհացած: Օր մըն ալ, յախտակութեանս մէկ պահուն, լեզու ելաւ ան ու սապէս խօսեցաւ: Ըսաւ—

«Մտքովդ յաճախ հարցունք թէ ի՞նչու այսպէս անդադրում եւ անսպառ կը բղխիմ, կը հոսիմ: Երբ դաւաթ մը ջուր պէտք է քեզի, ես լիճ մը լեցնելու չափ ջուր կը վազցնեմ: Այս իմ վարժունքս քեզի անբանաւոր եւ անհասկնալի կը թուի: Իմ վարժունքսմս հիմնովին կը ժխտեմ քու տնտեսադիտութեանդ բոլոր օրէնքները: Գիշեր ո՛ր ցորեկ հոսիլ, եւ օր օրի ետեւէ, չարաթներով, ամիսներով, առանց դադարի եւ հանդիստի, թերեւս հարկը պահանջած ատենը, մէկ դոյլ մը լեցնելու համար—սա՛ր քեզի համար մեղանշական վատնում է. չէ՞»:

Մտքիս յամառ հարցումը իրա՛ւ այդ էր եղած—ամէն անգամ որ կ'այցելէի բարեկամիս, աղբերակին: Ես սոսի ախանջ կտրեցայ բունիսկ իր լեզուովը իր բացատրութիւնը իմանալու այդ խորհրդաւոր երևոյթին նկատմամբ: Ու շարունակեց խօսիլ, ըսելով—

«Ես Աստուծոյ կամքը կը կատարեմ: Ես այս իմ վարժունքովս Աստուծոյ բնութեանը յայտնութիւնը կ'ընեմ: Ես անոր սիրոյն վկան եմ: Ես շահա՛նդրական սեւէ հաշիւ չունիմ: Իմ կոչումս է միայն լույս, եւ անդադրում տալ, եւ անհաշիւ տալ: Ես պահանջի եւ հայթայթման հաւատարակչութեան սկզբունք չեմ ճանչնար: Կուտամ ես առանց սպասելու պահանջի կամ պէտքի: Եւ ոչ ալ ժամանակի հետ կապուած է իմ վարժունքս: Ես յաւիտենապէս կը հոսիմ, ինչպէս այսօր նոյնպէս եւ վաղը: Ու վարձատրուած կ'զգամ ես զիս երբ նոյնիսկ թուում մը իր ծարա՛ր կը յազեցնէ իմ ջուրովս, եւ կը վերակենդանանայ, ու կը շարունակէ երգել...»:

Այսպէս է Աստուած, յիրաւի՛. ո՛չ մարդիկ: Աստուած... «կենաց աղբիւրը», յորդահոս, եւ անսպառ... «Ո՛վ բոլոր ծարաւածներ, ջուրեր ո՛ն եկէք...: Ի յաւիտենից յաւիտենս է անոր ողորմութիւնը. չափ չունի, սահման չունի: «Սիրտ սիրոյ գեա կը բղխէ»...:

ԿԱՐԴՒԱՅԻ ծանուցման մը մէջ թէ մեղուները մէկ դգալ մեղր արտադրելու համար յիսուն հազար ծաղիկի բողբոջէ հիւթ հաւաքելու: Եւ: Ի՞նչ խորա սրհուրդ յայտնութիւն: Երեւակայեցէ՛ք, մէկ դգալ մեղրի մէջ, ուրեմն, ամբողջ դրախտ մը կայ:

Զարմանալի՛, շատ զարմանալի են Աստուծոյ դործերը: Կ'երեւի թէ Աստուած թուարանութիւնը կ'արհամարհէ: Հապա ո՛ր թուարանը պիտի կրնար հաշուել անոր ամէն մէկ ստեղծարարութեան թիւը, որ անթուադրելի է: Թիւը հռչակութիւն լեզուն է ոչ թէ անհունին: Անհամար են, ինչպէս ծովուն աւազը, նաեւ երկնից աստղերը, եւ դաշտին ծաղիկներն ու ծառերը, ամէն ինչ որ ստեղծուած է: Երբ ծառ մը պիտի հողուեցնէ Աստուած ամբողջ տիեզերքը դործի կը դնէ աւնոր զլեւատը պարտադրութեամբ համար: Աստուծոյ դրախտը պատ ու նահմանաւոր չունի. իր ծաղիկները առտուան ցօղիւ ղլլայ: Անհամար են, անձրեւին պէս առատ: Աստուծոյ բազմաթիւ միլիոնները մեր մէկին պէս են: Եթէ դգալ մը մեղրի համար յիսուն հազար ծաղիկ անհրաժեշտ է, Աստուած երկրիս երեսը անանկ մը կը ծածկէ ծաղիկներով որ կարելի ըլլայ մեղրի զետեղ հոսեցնել:

Ա՛յդ աշխարհ, բայց աւելին: Մեղրին քաղցրութիւնն ալ կ'արժէ յիսուն հազար ծաղիկի բողբոջ: Ատէկ պահասով մեղրը մեղր չը պիտի ըլլար: Ա՛հ, քիչով ի՞նչ կ'ըլլայ որ ցօղիւ ղլլայ: Ո՞մանց սէրը հինգ ծաղիկէ քաղուած մեղրի կը նմանի, որ համ չունի, որ հարազատ չէ, աւակաւն չէ, որուն մէջ չկայ ո՛չ յոյս, ո՛չ հաւատք, ո՛չ կենսատնակութիւն, ոչ մէկը այն տարրերէն որոնք կը սահմանէ Առաքեալը: Սէրը շատ խորունկ փորձառութիւն մըն է: Դիւրին չէ սիրելը. դժուար է, չա՛տ: Պուտ մը սիրոյ համար հողին պէտք է երկունքէ անցնի: Սիրելին սիրելը չէ սիրելը: Անսիրելին սիրելն է սիրոյ փորձը: Ու աննկ նանկ սիրով անկարելի է որ ա՛յդ սէրը ցուցնենք մեր յարաբերութիւններուն մէջ: Յիսուն հազար ծաղիկի բողբոջէ դգալ մը մեղր... այո՛, բայց նոյնքան հողեւոր ճգնաց արդիւնք է անսիրելիին տրուած սէրը: Մենք մեր վրայ չի խորհնք զի մի գուցէ խորհուրդին վեհութիւնը չի գնահատենք: Խորհնք Յիսուսի վրայ: Եթէ իր սիրոյն համար համեմատութիւն մը դործածէինք, պիտի ըսէինք թի յիսուն միլիոն ծաղիկէ արտադրուած մէկ դգալ մեղրի նման է անոր սէրը մեղաւորին, անսիրելիին հանդէպ: Ի՞նչ կ'ըսէք, հողեւոր փորձառութեան մէջ ոեւէ արդիւնքի դինք անհամեմատօրէն աւելի է: Ուեւ հողեւոր յաղթանակի դիւրին չի տարուիր: Ուեւ առաքինութեան մէկ կրամը լերան մը երկանց արդիւնք է:

Բայց ծիծաղելի՞ն: Կան նաեւ մարդիկ որ զիրք մը կարգաւոր դիտուն կը ձևաւան: Ժամ մը որո՞ճալով տիեզերքի զաղանիքը լուծելու կարողութիւն կը դաւանին: Իմաստութիւնն ալ ծաղիկներէ հաւաքուած մեղրի պէս է: Քիչին համար չա՛տ տարիներու յարատեւ աշխատութիւն անհրաժեշտ է: Ենթադրենք թէ ըսէր մեղուն, «Ահա՛ մէկ վարդի մը հիւթը, դառնամ փեթակս ու մեղրս չինեմ»: Կ'ըլլայ: Ան որ քարոզիչ է տասր տարի քարոզելէ վերջը միայն կ'սկսի քարոզել: Անգամ մը քարոզիչի մը հարցուց մէկը, «Այս քարոզիչը համար ո՞րքան ժամանակ տուիր:» Պատասխանեց, «Քառասուն տարի:» Շիտա՛կ:

Այսպէս է նաեւ Աստուծոյ գիտութիւնը: Կան մարդիկ որոնք մէկ փորձառութեամբ Աստուծոյ հետ մտերմացած կը կարծեն իրենք զիրենք: Անկարելի է: Անոնք որ կ'ուզեն զԱստուծո ճանչնալ Անոր հետ չարունակաւ հաղորդակցութեամբ պէտք է որ ծերանան:

Մի՛ մոռնար, ուրեմն, մեղրին առակը:

ԵՐԿՆԱԿԱՄԱՌՈՒՆ ԱՌԱԿԸ

Վե՛ր նայեցէք, վե՛ր: Մեր վեր նայիլը կամ վար նայիլը վճռական դեր մը կը կատարէ մեր կեանքին մէջ:

Ոմանք խլուրդի նման իրենց անձին անմիջական պայմաններուն—հողերուն, հաշի ներուն, վախերուն, զգացումներուն, շահագրգռութիւններուն, եւն.—անարեւ խոռոչին մէջ կ'ըկտուած կ'ապրին. իրենց տեսութիւնը հորիզոն չունի. երկնակամարը ինքնատեղծ մթին տանիքով մը ծածկուած է իրենց աչքերէն: Հետեւա՞նք: Հետեւանքը ան կ'ըլլայ որ այսպիսի մէկուն համար ամէն արժէք իր համեմատութիւնը կը կորսնցնէ, անկարելորդ կարելորդ կ'երեւի, պզտիկը՝ մեծ, ցածը՝ բարձր, մօտը՝ հեռու, եւն., եւ փոխադարձաբար:

Ան որ վար կը նայի միայն իր ոտքին ներքեւի հողը կը տեսնէ, իր հորիզոնը հասակէն անդին չ'անցնի:

Բայց վե՛ր նայեցէք որպէսզի Աստուծոյ կանգունովը կամ կշիռովը կարենաք ձեր կեանքին ամէն մէկ փորձառութիւնը չափել, կշռել:

Ա՛հ, ի՞նչ ոչնչութիւններ կը մեծցնենք մեր սրտին նեղ պատեհուն մէջ: Մեր փորձառութիւնները շատ յաճախ «զաւաթի մը մէջ փոթորիկ» են: Այն ըստ խնդիրները որոնք մեր հոգին կը խռովեն Աստուծոյ կշիռքին վրայ փետուրի մը ծանրութիւն իսկ չունին: Մեր հոգին կալանաւոր մըն է արդարեւ պզտիկ զգացումներու, պզտիկ հաշիւներու, պզտիկ ցաւերու, պզտիկ յուսախարութիւններու բանտի մը մէջ զորս մենք կամաւ, արուեստականապէս կ'ստեղծենք մեր շուրջը: Ու եթէ կ'ուզենք մեր հոգիին ազատութիւնը գործել վե՛ր նայիլ սորովինք: Դիտեցէք երկնակամարին անհունութիւնը եւ ամէն զգացում, ամէն փորձառութիւն պիտի նեմամանայ այդ անհունութեան քով: Երբ երկնակամար մը կ'ըլլայ հորիզոնդ ա՛լ ի՞նչպէս չի փլչին հոգիդ բանտարկող բոլոր պատերը:

Առակիս Վիտքը ըսի բունիսկ առակս չի խօսած: Ա՛հա՛ առակս:

Երկնակամարն ալ մտերիմս է: Երբ մարդոցմէն յողնիմ, կամ յուսահատիմ, անհոգի բարեկամներուս կը դիմեմ: Անոնք միշտ հաւատարիմ են, անայլալ (constant) իրենց դիրքին մէջ. հոգի չունին բայց ցկարագիր ունին: (Երանի թէ Աստուած հոգիի տեղ նկարագիր տուած ըլլար այն մարդոց որոնք անցկարագիր հոգիներ են:)

Տեսակցութեան մը հրաւիրեց զիս անցեալ օր երկնակամարը:

«Եկուր, ըսաւ, սրտերնիս իրարու բանանք: Ու ես սկսիմ: Տե՛ս, սկսաւ խօսիլ անմիբարապահօրէն, արտայայտութիւնս. խաղաղութեան եւ վստահութեան գոյնովը—կապոյտով— կը փայլիմ շարունակ: Յորեկը արեւը կը զրկեմ զոգիս մէջ. դիչերը աստղերն ու լուսինը եւ ամէն մարմին որ լուսով կը փալիլ՝ կուրծքիս վրայ: Սրտիս անպարզերէի պարունակութիւնը լուսաւորներով լեցուած է. տեղ չունիմ անլոյս մարմինի: Սիրտս Աստուծոյ լոյսին եւ կեանքին պահարանն է: Գո՛ւկդ»:

«Ի՞մա... ի՞մա...»: Կարկամեցայ, վարանեցայ խոստովանելու, մինչեւ որ տեղի տուի իր պնդումներուն առջեւ եւ կարմրելով փափրսացի, «Իմ սիրտս պահարան է վախի, կասկածի, ունայն յոյսերու, անցաւոր երազներու, սին փափաքներու: Պզտիկ սրտի պզտիկ պարունակութիւն»...:

«Ա՛հ, պատասխանեց երկնակամարը՝ յուսախարուած, ես քու սիրտդ իմինէս աւելի ընդարձակ կը կարծէի»:

«Այո՛, կրնայ ըլլալ, խոստովանեցայ. Յիսուսինն էր, տիեզերքէն մեծ, ու տիեզերքի պարունակիչը»:

«Գո՛ւկդ ալ ըլլալու է, որեմն», պնդեց երկնակամարը եւ լռեց: Ես ալ լռեցի...:

ԾԻԼԻՆ ԱՌԱԿԸ

ԵՐԲ առողջ սերմ մը հողի մէջ իյնայ, կը ծլի: Կան ծիւեր որ չար-
քաշ են, առանց «պերճանքի» ալ կրնան ապրիլ, մեծնալ, զօրանալ:
Զօրաւորը, ինչպէս մարդոց պարագային, նաեւ ծաղիկներու եւ ծա-
ռերու մէջէն երբեմն ի հեճուկս տկարացուցիչ պայմաններու զօրաւոր
են: Ինչպէս որ ոմանք իրենց զօրութիւնը առատութենէ կ'ընդունին,
ոմանք ալ ընդհակառակն, զրկանքէ կ'ընդունին:

Չեմ հասկնար թէ ո'րքան սնունդ դառաւ վիթխարի ժայռի մը բա-
րակուկ մէկ ծերակին մէջ, բայց մագլցուն բաղեղի մը սերմը, որ հոն
ապաստան դառաւ, շուտով ծլեցաւ եւ իր փափուկ ճիւղերով սկսաւ
քնքուշ վերմակ մը հիւսել ու տարածել անոր մերկ մարմինին վրայ:
Միտքս է այդ ժայռը որուն քովէն տարիներով անցած դարձած եմ
անցեալին մէջ: Գրեթէ օր օրի հետեւած եմ այդ մէկ սակաւակեաց եւ
ժուժկալ ծիւին ծառանալուն քանի մը տարիներու ընթացքին: Կար-
ծես թէ երբեմնի աննշան ծիւը, որ այլեւս հասունցած էր իբրեւ բազ-
մարմատ եւ բազմաճիւղ ծառ մը, ասպարէզ կը կարդար ժայռին որ
արհամարհած էր զարեւրով ոեւէ ուժ որ մարդիկ կամ տարրերք իր
դէմը հանած էին զինքը դղրդելու կամ կործանելու համար:

«Սպասէ՛, բաւ ժայռին բաղեղին ծիւը, օր մը ճակատագիրդ ես
պիտի վճենք»:

Ի՛նչ ամբարտաւանութիւն...: Նոյնքան արհամարհանքով խօսած
էր Գողիաթ մը անդէն ու մանկտի Դաւիթի մը որ, իր թագուն ուժին
գերազանցութեան վստահութիւնովը, իր հետ մենամարտելու հա-
մարձակոր էր: Այդ պատկերը հազար անգամ բազմապատկելու է որ
կարելի ըլլայ դադափար մը կաղմել ուժերու այն խոտորնակ համե-
մատութեանը մասին որ հոս կ'երեւի ծիւի մը եւ ժայռի մը ո՞ժերուն
միջեւ: Բայց տեսնե՛ք:

Անցան տարիներ մինչեւ որ ես ալ, որ մանուկ էի, երիտասարդ
եղայ: Եւ օրին մէկն ալ իրր թէ ուժանակով ջարդ ու փշուր եղած
ըլլայ, կուրծքէն, կողերէն պատառոտ ած, եւ ճամբուն եղբրքը ին-
կած, տարտղնուած տեսայ նոյն ժայռը եւ—ի՛նչ ճակատագրային հեղ-
նութիւն—պատանքուած խառն ի խուռն վիրաւոր ճիւղերովը այն բա-
ղեղին՝ որուն ծիւը իր կուրծքէն մէջ սնուցեր, մեծցուցեր էր:

Այսպիսի, ծերպ մը միայն հողիդ մէջ՝ կը բաւէ սերմի մը հա-
մար ծլելու, մեծնայլու եւ օրին մէկը ուժանակելու կենսե՛ք: Պարզ
խորհուրդ եւ ընտանի փորձառութիւն բայց նաեւ՝ յաւիտենապէս եւ
տիեզերականապէս կարելոր:

«Ան որ հաստատուն է, թող զգուշ ըլլայ որ չ'իյնայ»:

Տկարին դէմ սպառնալիք չ'կայ: Ամէն սպառնալիք զօրաւորին դէմ
է: Միեւրոպին կոչուած է առողջը հրահրացնել: Մեղքը մեղաւորին
համար սպառնալիք չունի: Կրակը կրակին պնաս չի հասցնէր: Մեղքը
անմեղին սպառնացող վտանգ մըն է: Ու մեղքին ռազմավարութեան
ալ նման է առակին ծիւին ռազմավարութեան: Ծե'րպ մը միայն,
կը բաւէ: Հսկայ նաւ մը մատ մը ճեղքով կրնայ ընկղմիլ ծովուն ան-
դունդը: Ժայռի մը կուրծքէն մէջ ծիւ մը սեպի մը դերը կը կատարէ:

Զոյ՛յշ ծերպէ, ճեղքուածքէ հողիդ մէջ: Ոչինչ աննշան է որ
հողիդ բարեկամ չէ, որ օտար է, որ թշնամի է: Դոյլ մը թոյն
խմելու չէ որ հետեւանքը մահացու ըլլայ: մէկ կաթիլն ալ կը բաւէ:
Քիչիկ մը առելը, քիչիկ մը նախանձիւր, քիչիկ մը կեղծաւորիւր,
են: Կ'էսփոխէ, կը դոյափոխէ մարդս, եւ ո՛չ թէ շարը: Բրիստոն-
եային բառարանին մէջ «քիչը» եւ «չարը» յոմանիչ են:

Ի՛նչ է ճեխբուած ժայռին տոկունութիւնը ծիւին դէմ: Պատաս-
խանէ՛ փորձառութիւնովդ:

Թիթեոնիկն ու մեղուն վարդենիի մը վերև իրարու հանդիպան։ Մեղուն թղթաց ու թղթաց առանց հեռանալու վարդենիին բողբոջելով թիթեոնիկին սանձոր թխանք դէմ։ «Դուն հոս ի՞նչ դորձ ունիս՝ կարծես ըսել կ'ուզէր թիթեոնիկին։ Թիթեոնիկն ալ, իր եւ մեղունին խաչթոցին միջեւ ապահով հեռաւորութիւն մը պահելով, իր սլշրահան թռիչքովը կ'ելլէր ու կ'իջնէր իր կարգին իւր թէ պատասխանելով, «Հապա քո՛ւ դորձը ի՞նչ է»։

Երկուքն ալ բաւական մը իրարու տունն առին։ «Եթէ սա քու աղեղ մարմինովդ իրաւունք կուտաս դուն քեզի ամէն ծաղիկի մօտենալ, նաեւ ծաղկանց թաղուհիին, եւ ծծել անոնց նեկտարը, ե՛ս ինչու նոյն իրաւունքը չունենամ իմ գեղանի մարմնովս եւ հմայքովս», վրայ բերաւ թիթեոնիկը։

Պատասխանեց մեղուն, «Ես նեկտարը կը ծծեմ թայց փոխարէնը մեղր կս տամ. հապա դո՛ւն. քո՛ւ տուածդ ի՞նչ է»։

Առանց պատասխանելու թիթեոնիկը թռաւ ու անյայտացաւ...։ Ի՞նչ կուտար թիթեոնիկը որ պատասխանելու հիմ ունենար. ո՛չինչ։

Աշխարհքը քուկդ է. ո՛վ մարդ, ա՛ռ ինչ որ կրնաս։ Բայց առածիդ դէմ ի՞նչ կուտաս։ Օր մը հաշիւ պիտի տաս առածիդ համար թէ՛ս առնելու իրաւունքդ սեւէ ատեն չի պիտի սահմանափակուի կամ զլացուի քեզի։

Ոմանք թիթեոնիկի մը վերաբերմունքը ունին հանդէպ ամէն իրաւունքի եւ առանձնաշնորհման զորս կը վայելեն։ Անձնասէր են։ Աշխարհքը իրենց պատուանդան ընել կ'ուզեն։ Միայն կը պահանջեն, միայն կ'ափնկալեն, թայց երբէք պարտք չեն ճանչնար։ Միայն մէկ տիրակա՛ն չարժաւիթով կ'ապրին. ի՞նչ ընեն որ կեանքի բոլոր պայմաններէն հաճոյքի մեծ բաժին մը շահին իրենց անձին համար։ Ու մենք աչքի առջեւ ունինք այնպիսիներ միայն որոնք իրենց հոգին ստորին հաճոյքներով չեն սնուցաներ։ Ընդհակառակն, նման թիթեոնիկին, ընտիր ճաշակ ունին. ծաղկանց պէս վայելքի եւ հաճոյքի դեղեցիկ ապրիւրներ կը հետապնդեն։ Օրինակի համար, ընտիր զբօքը կը կարգան, հմտութիւն կ'ամբարեն թայց իրենց միտքը միայն կըդպրւած մթերանոցի մը պէս է. իրենց ամբարածը միայն իրենց հաւաք է. փոխարէնը ի՞նչ կուտան. ո՛չինչ։ Անձին համար ապրիւր մէկ տեսակ չ'ըլլար։ Այ՛ս եւս մէկ տեսակն է։ Ոմանք դրամ կը դիզեն, ուրիշներ՝ դիտութիւն։ Բայց երկուքն ալ եթէ աշխարհքի հանդէպ իրենց փո՛ աղարձ պարտաւորութիւնը մոռնան, ի՞նչ զանց առնեն, բարոյական բարձրագոյն դատաստանով, հաւատարմապէս յանցապարտ են։ Առնելը՝ տալու փոխադարձ լոնդադատիչ պարտաւորութիւնը իր հետ կը բերէ։ Առածդ միայն մի՛ հարուեր, նաեւ՝ տուածդ։

Մեղուն պէս ըլլանք։ Հուաքներ, եւ քնորեկագոյն ծաղիկներէ, թայց փոխարէնը մեղր տանք։ Մեր սիրտը եւ միտքը ծաղայելու են նպատակի մը որուն կեդրոնը սակայն ոչ թէ՛ մեր անձն է, այլ մեր անձէն դուրս՝ աշխարհքը։ Մեր մտքին գիմը մթերանոցի ապրանք ընելու չենք այլ՝ խորախորհուրդ առեղծուածներէն մէկն ա, ծածկելով կ'անեցնենք ինչ որ ունինք։ Պահ ոչ թէ դորձածուածը։

ԳԱՍ Դիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0327201